

Terres de l'Ebre: superar l'estancament

Josep Maria Simó / Diputat al Parlament de Catalunya (PSC-Ciutadans pel Canvi)

Les Terres de l'Ebre és, actualment, un territori amb grans potencials però que pateix una situació d'estancament que obliga a plantejar inexcusablement propostes de futur que desenvolupin tot el seu potencial econòmic i social, unes propostes que estan recollides en el Pla Estratègic de les Terres de l'Ebre elaborat pel PSC. Però per afrontar les solucions cal primer conèixer quina és la situació actual i les possibles causes que han provocat que aquest territori, format per les comarques de la Ribera d'Ebre, Terra Alta, Baix Ebre i Montsià, no hagi agafat encara el tren del desenvolupament d'altres parts de Catalunya.

Geogràficament, les Terres de l'Ebre és el territori situat més al sud de Catalunya. Les quatre comarques que la formen estan situades a l'encreuament entre el corredor del Mediterrani i el corredor de la Vall del riu Ebre, en una ubicació excepcional perquè són cruïlla entre Catalunya, Aragó i el País Valencià.

Cal recordar que el nom de Terres de l'Ebre és recent. Sorgeix, amb certa força, a partir de les jornades realitzades en el marc del Congrés de Cultura Catalana a Tortosa, durant els primers anys de la democràcia, i es consolida definitivament, en el sí de la societat ebrenc, durant el moviment cívic i social en contra del Pla Hidrològic Nacional (PHN) i el transvasament de l'Ebre. Actualment, les Terres de l'Ebre contenen el 10 per cent del territori de Catalunya, però en canvi només suposa el 2,5% de la seva població.

La població a les quatre comarques que configuren aquest territori s'ha mantingut estabilitzada durant els darrers anys, però s'ha donat un despoblament dels pobles de l'interior (Ribera d'Ebre i Terra Alta), i de la part interior de les comarques del Baix Ebre i Montsià. En canvi, s'ha produït un augment a la zona de la costa, que ha reequilibrat la població en el seu conjunt, que actualment és de 157.771 habitants (2001).

Un altre element d'alerta és que malgrat els seus importants recursos naturals (aigua, llum), tenir grans potencialitats agrícoles, estar ubicades al costat del riu mes cabalós de la península i estar equidistant de València, Saragossa i Barcelona, les Terres de l'Ebre segueix sent un dels territoris amb xifres de renda, desenvolupament i demografia més baixos de Catalunya.

Les raons del seu estancament són moltes i variades. En primer lloc, la manca d'una ciutat amb suficient pes econòmic i demogràfic que empenyi i dinamitzi el territori, sumat a la inexistència d'una burgesia progressista, arrelada al país i amb visió de futur. Manca, a més, una veu pròpia, que representi al conjunt del territori, i també hi ha carències bàsiques en la xarxa d'infraestructures que limiten la comunicació cap als grans mercats de la península i l'existència d'una bona xarxa de comunicació interna de les Terres de l'Ebre. Es urgent, doncs, plantejar propostes de futur que serveixin de revulsiu per dotar a les Terres de l'Ebre del pes que mereixen en el marc del país.

Una de les qüestions que s'ha de posar sobre la taula és la institucionalització de la Vegueria. Com dèiem, el sentiment de pertànyer a una regió o a un territori s'ha refermat en els darrers anys. Han estat bàsics el Congrés de Cultura Catalana, el Consell Intercomarcal de les Terres de l'Ebre, el període de la Generalitat presidida per Josep Tarradellas, la constitució darrerament de l'Institut de Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre, la reacció de la població ebrenca al PHN i el transvasament de l'aigua, i la mobilitat interna que ha propiciat la construcció de l'eix de l'Ebre (que ha connectat amb una major fluïdesa les quatre comarques entre sí). Tot això plegat ha fet que les Terres de l'Ebre com a conjunt sigui avui una realitat consolidada. Unes Terres de l'Ebre plurals i diverses, on les comarques i les seves capitals tenen un protagonisme propi.

A partir d'aquí es planteja la necessitat de tenir una veu pròpia del conjunt del territori, és a dir, una institució que representi al conjunt de les quatre comarques i que conformi, per tant, el poder polític de les Terres de l'Ebre a través de la Regió, Vegueria o Diputació de les Terres de l'Ebre.

A més, les Terres de l'Ebre han d'ésser un àmbit territorial per les delegacions de la Generalitat (darrerament, el govern de Jordi Pujol, condicionat per les circumstàncies, després de 23 anys de govern, les ha anat constituint). I les quatre comarques han d'esdevenir, també, una unitat de projecte, un àmbit territorial que permeti plantejar els grans temes en el seu conjunt, com el Pla Territorial Parcial de les Terres de l'Ebre ó en nostre Pla Estratègic.

El sistema de ciutats és el segon gran aspecte a impulsar. El futur desenvolupament socioeconòmic equilibrat i sostenible que pretenem ha de passar, al nostre entendre, per potenciar i estructurar el conjunt de les Terres de l'Ebre sobre la base de dos sistemes de ciutats. L'un al sud, al voltant de Tortosa i Amposta, i l'altre al nord, al voltant de les poblacions de Móra, Flix i Gandesa. Aquesta estructuració ha de permetre una certa centralitat que aglutini serveis suficients, força econòmica i demogràfica per esdevenir els motors de la Regió.

Un altre dels elements clau és la modernització de les infraestructures de comunicacions. Aquest ha d'ésser el gran repte que ha de facilitar enganxar les Terres de l'Ebre en la dinàmica del conjunt del país, i de la península ibèrica. En aquest sentit cal aprofitar els tres eixos bàsics que connecten les Terres de l'Ebre amb Catalunya i Espanya.

El primer és l'eix de l'Ebre, com autovia estratègica entre el nord i el sud peninsular que connecti el País Valencià, passant per les Terres de l'Ebre, i continuant per Lleida, Vall d'Aran i el sud de França. No s'han d'oblidar les variacions d'interconnexió cap a l'interior i nord peninsular a través de Lleida. Aquesta via és també bàsica per la estructura interna de les Terres de l'Ebre.

En segon lloc està l'eix del Mediterrani, format per l'autopista A-7 i la N-340, que creuen les Terres de l'Ebre, d'oest a est, interconnectant la zona amb Barcelona i València. Des de l'òptica del territori cal una nova sortida de l'autopista a la comarca del Montsià (Masdenverge-Amposta) i l'abaratiment dels costos de l'autopista si volem crear una indústria i una activitat econòmica que sigui competitiva amb les grans àrees metropolitanes. Així mateix, és necessari el desdoblament de la N-340, paral·lela a l'actual a uns 30/35 quilòmetres cap l'interior de la península i que obligarà a més a la construcció d'un nou pont entre Tortosa i Amposta per creuar el riu. L'eix del Mediterrani i l'eix de l'Ebre s'han de adequar a les necessitats i estructura interna de les Terres de l'Ebre.

El tercer eix és la N-420, que connecta Tarragona amb l'interior de la península passant per Alcanyís i creuant les comarques de Terra Alta i Ribera d'Ebre. Cal millorar urgentment el tram del coll del Moro i les variants Gandesa i Corbera.

En l'àmbit de la millora de les comunicacions, no s'ha d'oblidar la xarxa interna. Cal apostar per una xarxa de comunicacions que ha de potenciar l'interconnexió entre totes les poblacions del territori, tenint com a element bàsic i vertebrador l'eix de l'Ebre, ja que connecta les quatre capitals de comarca, des d'Amposta al sud fins a Flix al nord. En aquest sentit, l'anella de comunicació dels Ports de Besseit i del delta de l'Ebre són actuacions prioritàries per dinamitzar les àrees que envolten els dos parcs naturals, sobretot en l'aspecte turístic. Tampoc s'ha d'oblidar la interconnexió amb regions veïnes. Les Terres de l'Ebre són terres de cruïlla, històricament molt ben interconnectades amb l'Aragó i el País Valencià, i per això la potenciació de les intercomunicacions amb elles són bàsiques e imprescindibles. En aquest sentit, cal potenciar la carretera Flix-Ribarroja-Mequinença, la de Gandesa-Batea-Casp, el mateix eix de l'Ebre, la carretera d'Horta de Sant Joan i Vall de Roures, i la de Sant Joan del Pas (Ulldecona) a Traiguera.

Un altre element estratègic i vital és el ferrocarril. És necessari aconseguir parades de trens de velocitat alta (Euromed) a la estació Central de les Terres de l'Ebre (Aldea-Tortosa-Amposta). Aquesta estació, a més, ha d'esdevenir l'estació de mercaderies del Baix Ebre i del Montsià i convertir-se en un centre intermodal entre trens de llarg recorregut, trens de rodalies i transport públic per carretera. Dins d'aquest capítol, també és important assenyalar que cal impulsar el projecte de comunicació ferroviària entre el port dels Alfacs i l'estació de l'Aldea.

Per finalitzar el capítol d'infraestructures, és obligat donar un impuls important al port comercial dels Alfacs. S'ha de tenir present que és un element complementari bàsic per al creixement i desenvolupament industrial i econòmic de les Terres de l'Ebre.

Per assolir el pes que les Terres de l'Ebre mereixen a Catalunya, és imprescindible potenciar la seva economia i tenir clar quins són els sectors bàsics sobre els que s'ha de desenvolupar la regió. Un d'ells és, indubtablement, el turisme. És un sector amb grans possibilitats de futur, ja que en un territori relativament petit, com el nostre, hi ha dos parcs naturals de gran valor mediambiental i faunístic, com són el dels Ports i el del Delta de l'Ebre. Dos parcs que se sumen a uns altres paisatges de gran valor com la Serra de Cardó o la Serra del Montsià. Tot això sense oblidar el riu Ebre, que ens creua tot el territori, obrin un gran ventall de possibilitats turístiques. La navegabilitat n'és una, però cal reestructurar el projecte adequant-lo a les condicions físiques i mediambientals del riu.

Hem de tenir clar, com a plantejament general, que hem d'apostar pel desenvolupament d'un turisme respectuós amb el medi ambient, mitjançant la potenciació dels actius del territori: costa, recursos naturals, navegabilitat i patrimoni culturals. Aquest és un gran actiu ple de possibilitats. El desenvolupament del turisme rural i la consecució d'una marca pròpia que es doni a conèixer al mercat és també un objectiu prioritari.

Paral·lelament, hem d'apostar pel sector agrícola i pesquer. Aquestes comarques són eminentment agrícoles i per tant la modernització d'aquests sector és fonamental per un desenvolupament sostenible i equilibrat del territori. L'ampliació i modernització de regadius i la transformació de la indústria agropecuària són les dos línies bàsiques a encetar urgentment.

Sobre el primer àmbit, l'agricultura, és imprescindible desenvolupar els regadius pendents des de fa anys. Cal posar en marxa el canal Xerta-riu Sénia, a la part alta del Baix Ebre i Montsià, i el canal Aldea-Camarles al Baix Ebre, amb concessió de cabals d'aigua, però sense la construcció del canal de rec. Així mateix és necessari seguir ampliant els regadius de la Terra Alta en la seva segona i tercera fase, així com potenciar el rec de suport als regadius de la Ribera d'Ebre. Altres actuacions pendents són els recs de suport puntuals al Montsià (Freginals) i profunditzar en la modernització del sector cooperatiu i les seves instal·lacions de producció agrícola. És bàsic professionalitzar el sector i impulsar economies d'escala, dos aspectes que ja s'estan intentant aplicar en el sector de l'arròs i de l'oli i que cal consolidar.

Pel que fa al sector de la pesca, és evident que un dels seus actius principals és la qualitat de la seva producció. Però caldrà aprofundir en el procés de modernització i ordenar i potenciar les aturades biològiques. Sobre aquest últim aspecte, s'ha d'apostar per una major coordinació amb altres Comunitats Autònomes per assegurar un millor control d'embarcacions i els bancs de pesca.

En l'àmbit pesquer, no hem de perdre de vista que el sector de les piscifactories, que té una forta implantació a les nostres comarques i necessita d'una reordenació urgent a les badies del Delta. Un dels objectius prioritaris ha de ser aconseguir una explotació marisquera compatible i sostenible, resolent l'aportació d'aigua dolça de qualitat que les badies necessiten.

Finalment, no s'han d'oblidar els centres d'investigació, tan els dedicats als productes agrícoles com el destinat a l'aquicultura. Actualment, aquests centres no estan prou coordinats amb els seus sectors productius corresponents i aquesta és una realitat que caldria corregir.

El tercer gran sector clau en el desenvolupament econòmic de les Terres de l'Ebre és l'activitat Industrial. La implantació industrial s'ha plantejar bàsicament en dos àrees, una al sud i l'altra al nord, tenint en compte els dos sistemes de ciutats que proposem. Aquesta estructuració territorial ha de garantir, igualment, la continuïtat de la indústria química a Flix i potenciar el sector del moble de la Sénia, ambdós en un context de sostenibilitat.